

Täysistunto

Torstai 10.9.2020 klo 16.00—17.29

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja yleisestä asumistuesta annetun lain 53 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 81/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

17.05 Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä ehdotetaan muutettavaksi menettelyä, jolla työttömyysturvan ja asumistuen valtionosuuksia maksetaan Kansaneläkelaitokselle. Lisäksi työttömyysetuuksien osalta kehitetään Kansaneläkelaitoksen varautumista kunnilta tulevan työmarkkinatuen rahoituksen viivästyksiin ja vaihteluihin etuusmenoissa.

Kansaneläkelaitokselle maksettavien työttömyysetuuksien valtionosuuksien osalta ehdotetaan siirryttäväksi ennakoiden vahvistamismenettelystä ennakoiden ilmoitusmenettelyyn. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että sosiaali- ja terveysministeriö ei enää vahvistaisi Kansaneläkelaitoksen toimittaman arvion perusteella maksettavaksi tulevia valtion rahoitusosuuksia koko vuodeksi kerrallaan. Sen sijaan Kansaneläkelaitos ilmoittaisi kunkin seuraavan kuukauden tarvittavan ennakon määrän ministeriölle. Ministeriö suorittaisi ennakon Kansaneläkelaitokselle kuukausittain.

Esityksessä ehdotetaan myös säädettäväksi työmarkkinatuen rahoituksen vähimmäismäärästä sekä muutettavaksi maksuvalmiussuoritusta koskevaa sääntelyä. Työmarkkinatuen rahoituksen vähimmäismäärä kattaisi kuntien rahoitusosuuden maksuissa tapahtuvista viiveistä johtuvaa rahoitusvajetta työmarkkinatuessa. Maksuvalmiussuorituksen tarkoituksena olisi turvata peruspäivärahan ja työmarkkinatuen rahoituksen riittävyyttä yllättävien menolisäysten varalta.

Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi yleisestä asumistuesta annetussa laissa säädettyä määrää Kansaneläkelaitoksen ilmoitukselle seuraavan kuukauden asumistukien määrästä. Ilmoitusaikaa ehdotetaan varhennettavaksi siten, että ilmoitus tehtäisiin viiden päivän sijasta kymmenen päivää ennen maksupäivää.

Esityksellä ei ole vaikutusta etuudensaajien asemaan. Välillisesti etuudensaajien asema paranee siinä mielessä, että Kansaneläkelaitoksen toimintaedellytykset esityksen johdosta parantuisivat. Lakimuutoksen ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2021.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2020 vp

17.07 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri ja hyvät edustajakollegat! Kiitos ministeri Pekoselle tämän hallituksen esityksen esittelystä. Tämähän tuo joustavuutta ja keventää hallinnollista työtä.

Kun tässä on siis auki työttömyysturvalainsäädäntö, niin haluan nostaa esille sen, että nyt tämän koronakriisin aikana on työttömyysturvatilanne laajemminkin noussut keskusteluun. Tämä esitys on aika tekninen, ja niin kuin ministeri Pekonen esitteli, niin tällä ei ole kovin suuria merkityksiä, mutta nyt koronakriisin aikana työttömyysturvan huolet ovat nousseet monien ihmisten kohdalla esille. Työttömyysturvaan tukeutumisen tarve on kasvanut enemmän itse asiassa työttömyyskassaan kuulumattomilla. He ovat yleisemmin nuoria työntekijöitä, usein matalammin koulutettuja työntekijöitä ja usein myös muuten lyhyemmällä työurilla olevia työntekijöitä. Tämän koronakriisin aikana, kun hätä on ollut suurin, vaille kunnollista toimeentulon suojaa ovat jääneet itse asiassa kaikista heikoimmassa asemassa olevat työntekijät.

Nyt kun tämä työttömyysturvalainsäädäntö on auki, niin olisin itse odottanut, että tässä olisi voitu tuoda myös parannuksia meidän työntekijöiden toimeentuloturvaan. Me kokoomuksessa olemme pitäneet tavoitteena niin sanottua universaalia, kassan jäsenyydestä riippumatonta työttömyysturvaa, ansioturvaa, niin sanottua ansiosidonnaista työttömyysturvaa kaikille työntekijöille. Ansiosidonnainen päivärahahan on erillinen työttömyysetuus, joka maksetaan tänä päivänä vain työttömyyskassaan kuuluville jäsenille. Sen olisi toivonut korjattavan nyt koronakriisin aikana. Se on työttömyyskassojen jäsenten vapaaehtoinen työttömyysvakuutus, joka maksetaan siis Kelan peruspäivärahan päälle.

Työttömyyskassaan kuulumisesta pitää maksaa siis vuotuinen jäsenmaksu, mutta työttömyyskassan jäsenyyden voi myös kuulua ammatiliiton jäsenyyteen. Työttömyyskassojen jäsenmaksuilla katetaan kuitenkin, arvoisat edustajakollegat, vain 5,5 prosenttia ansiosidonnaisesta päivärahasta. Loppuosa katetaan kaikilta työnantajilta ja työntekijöiltä, palkansaajilta kerättävillä lakisääteisillä työttömyysvakuutusmaksuilla sekä valtion kassasta. Eli nykyisinhan kaikki työssä käyvät palkansaajat maksavat työttömyysvakuutusmaksua, mutta vain osa saa tuon kassajäsenyyden turvin maksulleen vastinetta ansiosidonnaisen muodossa työttömäksi jäätyään, ja kuitenkin siis vain noin viisi prosenttia ansioturvameinoista katetaan työttömyyskassojen jäsenmaksuilla — loppuosuuden maksaa valtio verojen ja työttömyysvakuutusmaksujen avulla. Meidän mielestämme olisi viimeistään nyt koronakriisin aikaan tämä korjattava, sillä myös kassoihin kuulumattomat työntekijät joutuvat maksamaan palkastaan lakisääteisiä työttömyysvakuutusmaksuja ja kuitenkin heillä ei ole työttömäksi jäädessään oikeutta ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan, vaan he joutuvat tyytymään pelkkään perusturvaan.

Meillä on, arvoisa ministeri, tällä hetkellä kymmeniätuhansia lomautettuja tarjoilijoita, laajasti eri palvelualan työntekijöitä, matkailu- ja ravintola-alan työntekijöitä, tapahtumalan työntekijöitä, jotka saavat 700 euroa kuussa peruspäivärahaa, jos muuten sitäkään, vaikka heistä iso osa on maksanut siis 90-prosenttisesti samat maksut kuin sellainen, joka kuuluu kassaan ja voi siis saada helposti tuplat tuon ansiosidonnaisen kautta. Meillä on siis kymmeniätuhansia ihmisiä, joilta jää joka kuukausi tonni saamatta sen takia, että meillä on kassapakko ansiosidonnaisessa.

Järjestelmä ei ole siis oikeudenmukainen, ja kun tässä tällainen tekninen lain korjaus työttömyysturvalakiin on nyt käsittelyssä, niin toivon, että valiokunta pohtisi myös sitä, että voisimme korjata tämän epäoikeudenmukaisuuden meidän työttömyysturvasta ja an-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2020 vp

taa tuon ansiosidonnaisen kaikille ahkerille suomalaisille työntekijöille, jotka ovat sen omilla maksuillaan yli 90-prosenttisesti maksaneet.

17.13 Ari Koponen ps: Puhemies! Mielestäni kaikki esitykset, joiden tavoitteena on vähentää Kelan hallinnollista työtä ja byrokratiaa, ovat lähtökohtaisesti jo kannatettavia. Valtion ja Kelan välinen työttömyysetuuksia koskeva maksuliikenne aiheuttaa tällä hetkellä Kelassa valtavasti henkilötyötä ja on menettelyiltään selvästi kankea. Selvityksiä on tehty jo riittävästi, ja nyt tarvitaan näitä konkreettisia lainsäädäntöuudistuksia, sekä riittävä ja laajaa tukea Kelan oman toiminnan muutoksille. Vielä kun saataisiin lisättyä digitalisaatiota, yhtenäistettyä eri toimijoiden tietojärjestelmiä ja automatisoidut tilitiedot, niin oltaisiin jo pitkällä. Mutta askel kerrallaan kohti byrokratian keventämistä. Tämäkin lakimuutos on jo askel eteenpäin.

17.13 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Tosiaan, kiitos ministeri Pekoselle, tällaisen lakihankkeen eteenpäinviemisestä. Tämä on tärkeää tekniikkaa, jolla voidaan byrokratiaa keventää ja näin toimintaa järkevöittää.

Sosiaaliturvan osana yleinen asumistuki ja asumistuen muodot ovat viime vuosina kasvaneet todella suurin harppauksin, ja tässä ei varmaan ole mitään erityistä hallitusohjaa, jonka aikana tämä kasvu olisi juuri tapahtunut — kaikki olemme vuorotellen vastuussa olleet — mutta menot ovat paisuneet valtaviksi, yli kaksi miljardia euroa vuosittain, ja itse asiassa, ellen nyt aivan väärin muista lukuja — ministerihän voi minua korjata, jos väärin muistan — jo yli 15 prosenttia ruokakunnista saa asumistukea, ja mietin sitä, että kun nyt kuitenkin kansantaloutemme on todella kovilla ja valtiontalouden liikkumavaraa haasteitaan, tulevana vuosina pitäisi miettiä, miten valtion käyttämät rahat kohdentuvat kaikkein tehokkaimmin suomalaisten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Miten sosiaali- ja terveysministeri näkee sen, voiko esimerkiksi tämä valtava digiloikka ja sitä myötä tullut etätyön lisääntyminen johtaa siihen, että esimerkiksi tulevaisuudessa ei olisi näin suurta painetta näiden asumistukimenojen kasvuun kuin mitä viime vuosina on ollut? Sitä tekniikkaahan tässä lakiesityksessäkin käsitellään, miten ne rahat liikkuvat.

17.15 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Heinonen kajosi asiaan, joka on ollut paljon esillä viime viikkoina, mutta jos teille, arvoisa puhemies, sopii, niin pitäydyn tässä hallituksen esityksessä.

Kansaneläkelaitoksen toiminnan täytyy olla mahdollisimman sujuvaa kaikissa tilanteissa. Byrokratian vähentäminen joustavoittaa toimintaa ja pienentää hallinnollisia kustannuksia. Koronakriisi ja sitä seurannut lomautusaalto ovat osoittaneet, että yllättäviä tilanteita voi tulla ja niihin on kyettävä varautumaan, niitä on ollut ennenkin.

Tämä hallituksen esitys parantaa Kelan maksuvalmiutta ja varmistaa, että etuuksia pystytään maksamaan suunnitellusti myös nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Esitys on erittäin tärkeä.

Keväällä järjestelmän haavoittuvuus tuli esiin ja aiheutti kohtuutonta viivettä etuuksien maksamisessa. Ongelmia on ilmaantunut myös aiemmin, esimerkiksi vuodenvaihteen aiheuttamassa ruuhkatilanteessa, jolloin maksuvaltuudet eivät ole riittäneet. Siirtyminen työttömyysetuuksien valtionosuuksien osalta ennakoiden vahvistamisen menettelystä ilmoitusmenettelyyn sekä muut esityksessä mainitut toimenpiteet auttavat ehkäisemään näitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2020 vp

maksuhäiriötilanteita — tarkemmin sanoen maksuviivästystilanteita — joilla on kriittinen vaikutus monen edunsaajan toimeentuloon.

17.17 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Taisin tuossa puheenvuorossani sanoa väärin tuon ammattiliittojen ja työttömyyskassojen yhteyden. Niillä toki jonkinlainen yhteys on, mutta ne eivät tietenkään ole sama asia. Ammattiliittojäsenyys saattaa sisältää työttömyyskassan jäsenyyden, mutta työttömyyskassaan voi tietysti kuulua ilman ammattiliittoonkin kuulumista. Eli siinäkin mielessä tämä on toivottavasti varsin helposti korjattavissa oleva asia. Olisi ollut mielenkiintoista kuulla, miten esimerkiksi keskustapuolue suhtautuu siihen, että voisimme parantaa kaikkien suomalaisten työntekijöiden työttömyysturvaa myös pahimmalla hetkellä. Niin kuin tuossa aiemmin totesin, nyt koronakriisin aikaan erityisen paljon nuoria, matalammalla koulutustasolla olevia henkilöitä palvelualoilta ja lyhyemmällä työurilla on joutunut työttömäksi ja heissä on varsin paljon heitä, jotka eivät työttömyyskassaan ole kuuluneet mutta ovat joutuneet kuitenkin käytännössä maksamaan tuon 90 prosenttia näistä kustannuksista. Työttömyyskassojen jäsenmaksuillaan siis katetaan ainoastaan 5,5 prosenttia ansiosidonnaisesta päivärahasta.

Meidän kokoomuslaisten mielestä ansiosidonnainen päiväraha kuuluu siis kaikille suomalaisille työntekijöille. Se olisi oikeudenmukaisuuskysymys, että myös nämä henkilöt, jotka ovat sitä isolta osin maksaneet, pääsisivät pahimmalla hetkellä nauttimaan hieman paremmasta työttömyysturvasta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Niemi, ja sen jälkeen ministeri Pekonen.

17.18 Veijo Niemi ps: Arvoisa puhemies! Lyhyt tarkennus tähän edustaja Heinosen asiaan, tietysti kun itsekkin olen yhden tällaisen ammattiliiton puheenjohtaja edelleen. Elikkä voi olla ammattiliitossa ja kuulua myöskin työttömyyskassaan, voi olla pelkästään työttömyyskassan jäsen, mutta voi olla ammattiliitossa myöskin pelkästään ammattiliiton jäsen kuulumatta työttömyyskassaan. Nämä ovat ne vaihtoehdot.

17.19 Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen: Arvoisa puhemies! Tämä esitys, jota tässä esittelin, on varsin tekninen muutos, jonka tavoitteena tosiaan on tehdä työttömyysturvaan ja asumistukeen käytettävien valtionosuuksien maksatuksesta Kansaneläkelaitokselle joustavampaa ja sujuvampaa, mutta ilo tietysti keskustella myöskin laajemmin muista asioista täällä salissa.

Edustaja Heinonen nosti puheenvuorossaan esiin tämän yleisen ansioturvan. On ihan totta, että koronakriisi on koetellut kovasti myöskin työelämää ja ihmisten työllisyystilannetta. Hallitus on tämän kriisin aikana jo helpottanut työttömien pääsyä ansiosidonnaiselle lyhentämällä työssäoloa väliaikaisesti, ja tästä on paljon tullut positiivista palautetta. Jatkoselvitys yleisestä ansioturvasta, johon edustaja Heinonen tässä omassa puheenvuorossaan viittasi, tulee valmistumaan ensi vuoden aikana, ja johtopäätökset tullaan sitten tekemään tämän selvityksen pohjalta.

Edustaja Koponen nosti tässä esiin tämän byrokratian keventämisen. Se tarve ja toive on todella meidän yhteinen, että me saamme kevennettyä byrokratiaa. Sitä varten meillä on meneillään sosiaaliturvan kokonaisuudistus, jossa ylipäättänsä sitten pyritään byrokratiaa vähentämään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2020 vp

Ja toivon, että edustaja Auton nostamaan asumistukeen tämä parlamentaarinen sosiaaliturvaryhmä ottaa myöskin kantaa ja käsittelee sitä täällä sotu-komiteassaan. Tätä asumistukea on syytä tarkastella myöskin yhteydessä asuntopolitiikkaan. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.